Komentarz ZPP w sprawie rozszerzenia zakresu stosowania formy dokumentowej przy zawieraniu umów

Forma dokumentowa jest szczególną formą czynności prawnych wprowadzoną do Kodeksu cywilnego 8 września 2016 r. Podstawowe regulacje w tym zakresie znalazły się w nowych art. 77^2 i 77^3, zgodnie z którymi „do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie", zaś dokumentem „jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią". Jak czytamy w uzasadnieniu projektu ustawy celem tej zmiany było „zliberalizowanie przepisów o formie czynności prawnych", a w praktyce ustanowienie nowej formy szczególnej dokonywania czynności prawnych.

Nowelizacja przepisów wprowadziła nową definicję dokumentu na gruncie Kodeksu cywilnego. Dotychczas pojęcie to odnosiło się do dokumentów prywatnych i urzędowych przede wszystkim w zakresie postępowania dowodowego. Co istotne, dokument w rozumieniu art. 77^3 K.C. nie musi być opatrzony podpisem i nie musi mieć postaci papierowej. Oznacza to, że dokumentem może być wiadomość e-mail, sms, czy też pliki komputerowe. Rozwiązanie takie jest odpowiedzią na potrzeby rynku związane z powszechnym wykorzystaniem w obrocie gospodarczym nowoczesnych technologii.

Wraz z nowelizacją przepisów zrezygnowano z wymogu stosowania formy pisemnej w przypadku umowy pożyczki przewidzianej w art. 720 K.C. Był to krok, który umożliwiał znaczne usprawnienie działania banków, poszerzenie ich oferty i rozwój bankowości internetowej. W konsekwencji prowadził także, do zwiększenia dostępności pieniądza na rynku, co ma bardzo duże znaczenie w relacjach biznesowych. Przedsiębiorca prowadzący działalność, aby dokonać inwestycji bądź utrzymać płynność finansową, często musi szybko uzyskać odpowiednie finansowanie. Dziś jest to możliwe w zaledwie kilka minut z poziomu komputera osobistego, czy smartfonu. Nowe rozwiązanie okazało się szczególnie pomocne

w dobie pandemii Covid-19, gdy ograniczenia w przemieszczaniu się i kontaktowaniu z innymi osobami nie wiązały się z brakiem możliwości uzyskania pożyczki w banku.

Z całą pewnością z perspektywy ponad 5 lat obowiązywania regulacji dotyczących formy dokumentowej należy pozytywnie ocenić jej funkcjonowanie i wpływ na zawieranie umów pożyczki. Dziwić może jednak fakt, że w tym czasie ustawodawca nie podjął decyzji o rozszerzeniu jej stosowania także na inne kategorie umów, w których wymagana jest forma szczególna czynności prawnych. W szczególności forma dokumentowa z powodzeniem mogłaby znaleźć zastosowanie w przypadku umowy leasingu, zarówno finansowego, jak i operacyjnego (popularnie zwanego wynajmem długoterminowym). Warto w tym miejscu podkreślić, że regulacje dotyczące wynajmu samochodów są niejednoznaczne i powodują szereg wątpliwości interpretacyjnych w zakresie wymaganej formy czynności prawnych. Istnieją liczne interpretacje prawne i opinie w tym zakresie, które często są ze sobą sprzeczne. Powoduje to, że część przedsiębiorstw działających w tej branży stosuje formę dokumentową, a część pisemną, w obawie o bezpieczeństwo obrotu prawnego.

Umowa leasingu została uregulowana w art. 709^1 i następnych K.C., a zgodnie z art. 709^2 K.C. powinna być zawierana w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Umowa leasingu polega na tym, że finansujący zobowiązuje się w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w umowie leasingu i oddać tę rzecz korzystającemu do używania przez oznaczony czas. Finansujący otrzymuje od korzystającego w zamian wynagrodzenie pieniężne. Umowa ta ma zatem w praktyce gospodarczej charakter bardzo zbliżony do umowy pożyczki i często jest dla niej alternatywą w przypadku różnego rodzaju inwestycji (np. samochody firmowe, sprzęt biurowy etc.). Obecne rozwiązania technologiczne, przede wszystkim systemy informatyczne, są w stanie zapewnić bezpieczne, szybkie i bardzo wygodne zawarcie umowy leasingu na takiej samej zasadzie, jak w przypadku umowy pożyczki.

Leasing lub wynajem jako alternatywna forma finansowania inwestycji przez przedsiębiorców jest bardzo atrakcyjny, gdyż co do zasady wiąże się z niższymi kosztami niż kredyt gotówkowy. Niestety, w dobie powszechnego wykorzystania nowoczesnych środków technologii w biznesie leasing posiada znaczące ograniczenie w stosunku do pożyczki – powinien zostać zawarty w formie pisemnej. Zachowanie tej formy wymaga znacznego zaangażowania i jest czasochłonne, konieczna jest bowiem osobista wizyta w lokalu leasingodawcy, podpisanie dokumentów i przesłanie ich pocztą bądź posiadanie kwalifikowanego podpisu elektronicznego, który jest kosztowny i mało popularny. Umożliwienie zawarcia umowy leasingu w formie dokumentowej, a także jednoznaczne uregulowania dotyczące umowy wynajmu, przyniosłyby szereg korzyści dla rynku, takich jak:

- zmniejszenie kosztów zawarcia umowy;
- zwiększenie dostępności na rynku rozwiązań finansowych;
- zwiększenie elastyczności, wygody i szybkości udzielania finansowania dla przedsiębiorców;
- eliminację obiegu dokumentów w formie papierowej, a w konsekwencji korzyści w zakresie ekologii.

Wskazać należy również, że sektor leasingowy pełni bardzo istotną rolę we wspieraniu działalności gospodarczej i daje szanse rozwoju wielu przedsiębiorcom. Zgodnie z danymi GUS, który przeprowadził badanie na grupie 82 przedsiębiorstw prowadzących działalność leasingową, tylko w 2020 r. zawarły one 560 000 nowych umów z 442 000 klientami przekazując im do korzystania 654 000 środków/przedmiotów o wartości łącznej 50 191 milionów złotych[1].

Wynajem długoterminowy samochodów, realizowany na rynku poprzez umowę leasingu, a także umowę wynajmu, to obecnie jedna z głównych form finansowania samochodów przez firmy i przedsiębiorców w Polsce. Rola wynajmu długoterminowego aut jest każdego roku coraz większa dla kondycji całego rynku motoryzacyjnego w kraju i rozwiązanie to staje się coraz bardziej popularne wśród przedsiębiorców. Zgodnie z danymi Polskiego Związku

[1] GUS, Działalność przedsiębiorstw leasingowych w 2020 r. (dostęp na dzień 21.02.2022 r.).

Wynajmu i Leasingu Pojazdów (PZWLP), w 2021 r. w formie wynajmu długoterminowego sfinansowano w Polsce łącznie 82 tys. nowych samochodów osobowych, co stanowiło 24,8% wszystkich nowych aut osobowych zakupionych w naszym kraju w ubiegłym roku przez firmy. Udział wynajmu długoterminowego zwiększył się w tym zakresie o 0,8 punktu procentowego względem 2020 r. i 2,7 p. p. wobec roku 2019. Należy przy tym zaznaczyć, że firmy od wielu lat są głównym filarem sprzedaży nowych samochodów w Polsce. W 2021 r. były one nabywcami niemal 3/4 wszystkich samochodów osobowych (74%) w naszym kraju[2], z czego ok. 70% jest finansowanych w leasingu lub w wynajmie.

Znaczenie leasingu dla praktyki gospodarczej wielu polskich przedsiębiorstw jest zatem niezaprzeczalne i to nie tylko na rynku motoryzacyjnym, a umożliwienie wykorzystania nowoczesnych technologii dla zawierania tego rodzaju umów przyniosłoby wiele korzyści dla polskiego biznesu. Wskazać należy, że sektor leasingowy i wynajmu długoterminowego również podnosi postulaty w zakresie objęcia umowy leasingu formą dokumentową. Z pewnością warto w tym zakresie rozpocząć merytoryczną dyskusję.

[2] https://motofocus.pl/informacje/nowosci/98303/sprzedaz-nowych-samochodow-w-polsce-w-2021-r (dostęp na dzień 21.02.2022 r.).